

УМОВИ РЕЗУЛЬТАТИВНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ БУДІВЕЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ В ГЛОБАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ПРОСТІР

Стаття присвячена проблематиці визначення засад ефективного функціонування національного будівельного комплексу в умовах глобального розвитку світогосподарської системи. З погляду нагальних економічних інтеграційних інтересів, Україні необхідно впорядкувати регіональні торговельні орієнтири будівельного комплексу з чітким визначенням суб'єктів стратегічного партнерства, а також цілей і механізмів реалізації програми торговельної взаємодії та оцінки за кількісним та якісними критеріями її ефективності.

Ключові слова: інтеграція, національний будівельний комплекс, світовий ринок будівельних послуг, зовнішньоторговельний потенціал, міжнародна конкурентоспроможність, ефективність розвитку, інтенсивність зовнішньоторговельних зв'язків, регіональні торговельні інтереси

Эффективное развитие рыночной экономики в Украине обусловлено не в последнюю очередь успешным функционированием национального строительного комплекса. Поэтому автор считает потенциально результативным интеграцию строительного комплекса в мирохозяйственную систему. Разработка и реализация конкурентоспособных моделей выхода на зарубежные рынки субъектов строительного комплекса является одним из условий проникновения Украины на прогрессивные сегменты мирового рынка.

Ключевые слова: интеграция, национальный строительный комплекс, мировой рынок строительных услуг, внешнеторговый потенциал, международная конкурентоспособность, эффективность развития, интенсивность внешнеторговых связей, региональные торговые интересы

Strategy for achievement the national economic interests of Ukraine should encompass the number of measures for provision of system competitiveness of the national economy, shift to the innovative model of development, mobilization of the national construction system potential.

Key words: international economic integration, effects of integration, globalization, benefits, trading partners, competition, the national interests of Ukraine, foreign economic relations, strategy, national construction system

Проблемі визначення засад взаємовигідного торговельного партнерства будівельного сектору України в умовах глобального розвитку світогосподарської системи присвячено дослідження, актуальність якого посилюється потребою диверсифікації присутності національних суб'єктів на прогресивних сегментах світових ринків. Ідентифікувати пріоритети інтеграційного розвитку зовнішньоторговельної діяльності національних суб'єктів господарювання в умовах набутого членства у СОТ є вкрай далекоглядним завданням в обставинах посилення конкуренції за доходи споживачів світового господарства, за розподіл ринків країн-учасників. Завданням національних будівельних компаній стає необхідність «сканування» міжнародних ринків товарів і послуг у пошуках можливостей диверсифікації діяльності, у пошуку компаній-країн-партнерів, секторів базування, а, отже, утримання та збільшення норми прибутку.

Проблематиці визначення засад ефективного функціонування національного будівельного комплексу в умовах глобального розвитку світогосподарської системи присвячено праці таких видатних вітчизняних науковців, як Є. Данильченко, І. Островський, О. Шекшуєв, П. Рогожин, В. Торкатюк, Г. Стадник, Т. Циганкова та ін. На думку, переважного кола фахівців [4—6], багатовекторність зовнішньоторговельної політики в будівельному секторі має сенс тільки у тому разі, коли можна чітко визначити, з яким результативним вектором пов'язаний той чи інший проміжний вектор, або ж який напрям міжнародних взаємин з тактичних міркувань обирає для себе Україна на певний період для досягнення стратегічних цілей.

Аналіз сучасних концепцій вітчизняної та зарубіжної науки з проблематики стратегічного торговельного партнерства країн у будівельному секторі в умовах інтенсифікації інтеграційних процесів дозволяє констатувати наявність дослідницьких теоретико-прикладних ніш. Так, з погляду нагальних економічних інтеграційних інтересів, Україні необхідно упорядкувати регіональні торговельні орієнтири будівельного комплексу з чітким визначенням суб'єктів стратегічного партнерства, а також цілей і механізмів реалізації програми торговельної взаємодії та оцінки за кількісним та якісними критеріями її ефективності. Адже, країна, власний добробут якої створюється більш як на половину за рахунок експорту сировини та товарів з незначним ступенем доданої вартості, очікує позитив у наслідок нарощування присутності в прогресивних секторах світогосподарської системи, зокрема секторі будівельних послуг.

Результати аналізу показників інтенсивності зовнішньої торгівлі України представлено у табл. 1.

Таблиця 1

**АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ІНТЕНСИВНОСТІ
ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНИХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ**

№ п/п	Показники	2005	2006	2007	2008
1	ВВП, млн грн	630831	842055	1048481	1271286
2	ВВП, млн дол.	126166.2	168411	20969.2	254257.2
3	Обсяг експорту (Е), млн дол.	14572.5	32666.1	34228.4	38368.0
4	Обсяг імпорту (І), млн дол.	13956	28996.8	36136	45038.6
5	Чисельність населення (Ч), млн осіб	47,28	46,93	46,65	46,37
6	Експортна квота (K_e), %	11.5	19.4	16.3	15.1
7	Імпортна квота (K_i), %	11.1	17.2	17.2	17.7
8	Інтенсивність імпорту на 1 особу	295.2	617.9	774.6	971.3
9	Інтенсивність експорту на 1 особу	308.2	696.1	733.7	827.43

Розраховано за даними Державного комітету статистики України, 2009 [1].

Основу товарної структури України у 2009 році, як і поза минулі періоди, складали: чорні метали; мінеральні продукти; механічне та електричне обладнання; транспортні засоби; продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості. В результаті проведеного дослідження товарно-регіональної структури зовнішньоторговельних відносин України визначені пріоритетні напрямки інвестиційних проектів у будівельному секторі, зокрема: виробництво; зберігання і розподіл сільськогосподарської продукції; легка промисловість; чорна металургія; енергетика; транспорт і телекомунікації; охорона здоров'я; конверсія воєнної промисловості; науково-технічне співробітництво; захист навколишнього середовища [1].

За результатами показників результативності зовнішньоторговельних відносин України (табл. 1) можемо прийти до наступних висновків:

По-перше, коливання значень експортної квоти відбувається у бік зменшення, що говорить про нестабільність зовнішньоторговельних перспектив в умовах відтворення протягом як означеного у таблиці періоду, так і у попередні роки.

По-друге, не слід втішатися достатньо високими показниками K_e як характеристики відкритості економіки України, так як за умов низьких значень ВВП йдеться не про високий рівень розвитку виробничих сил національного господарства, а скоріше про порівняно невисокий економічний потенціал. Окрім того, аналіз товарної структури не виявив у галузевій структурі експорту виробництв з поглибленим технологічним розподілом праці, що підтверджує актуальність розробки напрямків інтенсифікації інтеграції, зокрема будівельного комплексу України в глобальний економічний простір.

По-третє, високий рівень K_i є свідчення вкрай небезпечної залежності за межами збалансованості експортно-імпортних інтересів, що створює напружену ситуацію в умовах невизначеності перспектив торговельного партнерства в кожному з визначальних для добробуту України секторів економіки.

Таким чином, за умови низької міжнародної конкурентоспроможності національної продукції, перенасичення високорозвинених ринків та врешті-решт, розподілу світових товарних ринків між лідерами міжнародної торговельної системи вкрай необачним може виявитися вихід України з гармонізованими, згідно правил та норм СОТ умовами торгівлі в будівельному секторі але не в рівних умовах, унаслідок не порівняно низьких показників зовнішньоторговельної діяльності, відсутності напрацьованих зв'язків, досвіду присутності у динамічних, прибутково привабливих сегментах світового ринку. Тому слід ретельно прорахувати перспективи диверсифікації присутності національних суб'єктів господарювання в динамічних перспективних сегментах світогосподарської системи. Одним з найбільш потенційно результативним, на нашу думку, є національний будівельний комплекс, інтеграція якого до світового будівельного ринку дасть можливість підвищення рейтингів присутності України в глобалізованому економічному просторі й відносно інтеграції якого до світогосподарської системи слід відпрацювати низку міжнародно конкурентних моделей виходу.

Сучасний стан економіки України значною мірою обумовлюється успішною роботою будівельного комплексу. За обсягом продукції, що виробляється, та кількістю зайнятих працівників галузь будівництво займає майже десяту частину економіки України. Обсяг реалізованої будівельної продукції 2008 р. склав 107174,9 млн грн у фактичних цінах. Середньорічна кількість найманих працівників складала 679,2 тис. осіб. У створенні будівельної галузі брало участь понад 41491 будівельних підприємств

[1]. Рівень розвитку будівельного комплексу впливає на формування пропорцій і темпів розвитку галузей народного господарства, розміщення продуктивних сил і розвиток регіонів. По ряду ознак будівництво значно відрізняється від інших галузей промисловості. Ринок будівельних послуг повинен бути охоплений так чи інакше спеціальними будівельними, монтажними, посередницькими, інформаційними та консультативними послугами у галузі будівництва, проектування, навчання та підготовки кадрів у навчальних будівельних закладах. У цю ж групу включено й торговельно-посередницькі послуги, що сприяють встановленню контактів у колі: виробництво — збут — споживання, аудиторські послуги у галузі аналізу фінансово-господарської діяльності. Його виробничий процес носить переривистий характер, відбувається в основному поза приміщеннями на відкритому повітрі, характеризується великою кількістю учасників, а сама продукція є наслідком виконання будівельно-монтажних робіт [4]. Ця галузь характеризується різноманітною структурою підрядних будівельних організацій і підприємств, високим рівнем їх спеціалізації та кооперації. Вона є однією з найбільш монополізованих галузей у структурі народного господарства України. У господарському комплексі країни галузь «Будівництво» займає третє місце після промисловості і сільського господарства, і покликана для оновлення існуючих і створення нових основних фондів. Будівництво — крупна галузь господарського комплексу України, а напрацьований потенціал дозволяє потужно опановувати нові сегменти світогосподарської системи.

Важливість зміцнення міжнародної конкурентоспроможності будівельного комплексу ще більше посилюється в умовах посилення інтеграційних процесів в Україні. Розробка та ефективна реалізація стратегічних рішень у посиленні міжнародної конкурентоспроможності продукції будівельного комплексу, як на рівні підприємства, так і вищих органів ієрархії управління, очевидно, не може здійснюватися без врахування наступних факторів впливу: нормативно-правова база; соціально-політична ситуація (впливає на ступінь орієнтації населення на виробничу діяльність, рівень соціальної напруги); соціально-демографічний стан у регіоні (впливає на потребу підприємств будівельного комплексу в різних категоріях робітників, а також престижність тої чи іншої професії, роду заняття); кліматичні умови (особливий вплив на підприємства, які виконують функції генпідрядника та субпідрядника); розвиток споживчого ринку (впливає на визначення рівня попиту на будівельну продукцію); рівень життя насе-

лення регіону (впливає на стан платіжного забезпечення їх потреб); купівельна спроможність гривні (впливає на визначення динаміки та прогнози інфляції); рівень підприємницької активності регіону (впливає на схильність населення до реалізації підприємницьких ініціатив) тощо. Потужне конкурентне ринкове середовище будівельним підприємствам створюють: ефективний розвиток малого бізнесу, раціональне за показниками якості/кількості імпортне постачання, поява великої кількості дрібних посередницьких структур і перенасичення ринку традиційними будівельними конструкціями, виробами та іншими будівельними матеріалами. Зокрема, внутрішня конкурентоспроможність, як базис у створенні/зміцненні зовнішньої, повинна бути об'єктом моніторингу менеджерів підприємства і поділятися на стратегічну та тактичну. Стратегічна конкурентоспроможність підприємства передбачає наявність конкурентних переваг на далеку перспективу розвитку, відпрацьованих управлінських методів реагування на зміни внутрішнього і зовнішнього середовища. Тактична конкурентоспроможність відображує ступінь відповідності характеристик підприємства і його основних бізнес-процесів вимогам конкретного замовника [4].

При оцінюванні міжнародної конкурентоспроможності особливу роль відіграє врахування фактору часу. По-перше, це сезонність робіт, тобто суттєва залежність будівельного виробництва від природнокліматичних умов. По-друге, йдеться про своєчасну появу на ринку і завоювання ринкової ніші. Тому постійний моніторинг і прогнозування — обов'язкові атрибути успішності виходу будівельного підприємства на закордонні ринки. По-третє, необхідне вивчення поведінки конкурентів і своєрідна гра на випередження. По-четверте, важливе значення має оперативне врахування діяльності державних і міжнародних організацій.

Зовнішня конкурентоспроможність будівельного підприємства оцінюється при прийнятті рішень про доцільність і ефективність співробітництва з ним економічних суб'єктів світового будівельного ринку. Важливим напрямом посилення міжнародної конкурентоспроможності національної будівельної продукції є комплексне використання сировини, ширше впровадження матеріалів попутного видобутку, вторинної сировини, неухильне підвищення якості продукції для будівництва її екологічної безпеки, з урахуванням географії галузі.

З погляду нагальних економічних інтеграційних інтересів України в будівельному секторі світогосподарської системи, не-

обхідно, в першу чергу упорядкувати регіональні торговельні орієнтири з чітким визначенням суб'єктів стратегічного партнерства, а також цілей і механізмів реалізації програми торговельної взаємодії за тим чи іншим інтеграційним вектором та оцінки за кількісним та якісними критеріями її ефективності. Вважаємо за потрібне з'ясувати, з точки зору оптимальної торговельної взаємності, перелік країн, поглибленні торговельних стосунків з якими відповідає взаємним національним інтересам у сфері будівельних послуг за наступною методикою:

по-перше, співставити структуру експорту України в будівельній сфері з структурою імпорту країн-членів світового торговельного співтовариства, що виявить напрямки зацікавлення потенційних торговельних партнерів-країн;

по-друге, співставити структури експорту країн-потенційних партнерів у будівельному секторі, що дозволить диверсифікувати та сформувати статті стратегічного національного імпорту;

по-третє, проаналізувати форми та методи взаємної торгівлі в будівельному секторі, що спрямує на довгострокову основу кооперації, електронної комерції, лізингових взаємин тощо в подальшому торговельно-економічному співтоваристві України з обраними країнами-партнерами. До прикладу, можливості кооперування в будівельній галузі в напрямку втілення прогресивних технологій і спільного випуску та реалізації актуальних товарів-компонентів-замінників природним ресурсів тощо;

по-четверте, ретельно вивчити експортний потенціал національної будівельної галузі, її спеціалізацію потенційного партнера, зокрема з метою налагодження присутності у перспективних сегментах світового ринку: ІТ технологій, нанотехнологій, випуску новітньої техніки та обладнання, сфери послуг та інших потенційно прибуткових секторах світогосподарської системи.

Вважаємо, що багатовекторність процесу інтеграції національного будівельного комплексу має сенс тільки у контексті розвитку рівноправних, взаємовигідних стосунків з усіма суб'єктами країн світогосподарської системи. Можливості реалізації багатовекторного курсу посилюються в межах СОТ без засудження з боку торговельних партнерів по будь-якому з визначених векторів. Напрямок торгівлі у межах будівельного сектору світогосподарської системи повинен ґрунтуватися на торговельно-економічних вигодах України задля досягнення як мети набуття досвіду високотехнологічного, екологічно безпечного функціонування так і перспективи охоплення потенційно рентабельних сегментів світового будівельного ринку.

Література

1. Державний комітет статистики України, 2009.
 2. Пинда Ю. В. Конкурентне середовище на ринку будівельних робіт і засоби його регулювання // Науковий вісник. — № 18. — 2008.
 3. Пинда Ю. В. Пріоритети та форми активізації інвестиційних процесів у Львівській області // Соціально-економічні дослідження у перехідний період. — 2006.
 4. Рогожин П. С. Економіка будівельних організацій. — 2001.
 5. Торкатюк В. И., Дмитрук И. А., Стадник Г. В. Оптимизация управления процессом деятельности строительного предприятия. — 2004.
 6. Данильченко Є. П., Островський І. А., Шекишєв О. А. Про деякі політекономічні аспекти аналізу конкурентоспроможності будівельного комплексу України // Научно-технический сборник. — № 7. — 2007.
- Стаття надійшла до редакції 10.05.2010 р.

УДК 339.9

С. В. Лахно,

асистент кафедри міжнародної торгівлі,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ СУТНОСТІ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

У статті запропоновано авторське визначення торговельно-економічної глобалізації. Представлено характеристику принципових положень та особливостей цього процесу. Описано процеси, в яких виражається торговельно-економічна глобалізація на сучасному етапі. Розкрито сутність Світової організації торгівлі (СОТ) як інституціональної форми торговельно-економічної глобалізації. Визначено, описано та представлено графічно компоненти торговельно-економічної глобалізації.

Ключові слова: Торговельно-економічна глобалізація, інтернаціоналізація, Світова організація торгівлі (СОТ), торговельно-економічні відносини, інституціоналізація, уніфікація, універсалізація.

В статье предложено авторское определение торгово-экономической глобализации. Представлена характеристика принципиальных положений и особенностей этого процесса. Описаны процессы, в которых выражается торгово-экономическая глобализация на современном этапе. Раскрыта сущность Всемирной торговой организации (ВТО) как институциональной формы торгово-экономической глобализации. Определены, описаны и представлены графически компоненты торгово-экономической глобализации.